

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
Іщенко Н.М.

“ ” 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СІМЕЙНОГО ПСИХОЛОГА

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Сімейна психологія з основами психотерапії»
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник

В.о. завідувача кафедри
прикладної психології

Гарант освітньої програми

Директор Навчально-наукового інституту
післядипломної освіти

Начальник навчально-методичного відділу

Опанасенко Л. А.

Опанасенко Л.А.

Опанасенко Л.А.

Норд Г.Л.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Професійна етика сімейного психолога	
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 Психологія	
Освітня програма	Сімейна психологія з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2021-2022 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	-	1-2 триместр
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – практичні заняття (семінарські, лабораторні, півгрупові) – години самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		6 год. 6 год. (групові) 78 год.
Відсоток аудиторного навантаження	13 %	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Іспит	

Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: формування компетентностей, спрямованих на розв'язання професійних задач з урахуванням етики діяльності сімейного психолога.

- поглибити уявлення студентів про етичні засади діяльності сімейного психолога (основні принципи і норми професійної етики);
- розкрити специфіку етичних проблем роботи сімейного психолога з різними категоріями клієнтів у діагностиці, консультуванні, корекції, терапії;
- розширити знання про етику психологічних досліджень у сфері сімейної психології з елементами психотерапії;
- сприяти розвитку етичного мислення та набуттю здатності ефективно розв'язувати етичні дилеми при вирішенні проблемних ситуацій;
- сформувати вміння оцінювати дотримання та порушення етичних принципів і норм у фаховій діяльності.
- розвинути здатність у майбутніх сімейних психологів до етичної комунікації у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання: розвиток етичного мислення та здатності здійснювати професійну діяльність сімейного психолога з дотриманням етичних принципів і норм.

У результаті вивчення дисциплін студент

має знати:

- історичні аспекти розвитку етичних засад діяльності сімейного психолога;
- етичні принципи і норми професійної діяльності;
- питання етики щодо психодіагностики, консультування, корекції, терапії в сімейній психології;
- етичні аспекти психологічних досліджень у сфері сімейної психології з елементами психотерапії;

має вміти:

- здійснювати професійну діяльність з дотриманням етичних принципів і норм, демонструючи свідому та соціально відповідальну поведінку;
- вибудовувати комунікацію та взаємодію з клієнтом, колегами, суспільством з урахуванням принципів толерантності, гуманності, демократичності;
- здійснювати ретроспективну, ситуативну та проспективну рефлексію власної діяльності щодо дотримання етичних засад;
- протидіяти проявам порушення етики у професійній спільності сімейних психологів.

Програмні компетенції

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.
- ЗК 11. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- ЗК 12. Здатність до особистісного розвитку, розкриття особистісного потенціалу, самовдосконалення.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Очікувані програмні результати навчання:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
- ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та сформулювати теоретичні висновки.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та просвітницькі програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про завершення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР12 Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

1. Програма навчальної дисципліни

Заочна форма

№ п. п.	Теми	Лекції /год.	Групові / год.	Самостійна робота
1	Етика у професійній діяльності сімейного психолога: сутність, історія, принципи	2		8
2	Етичні проблеми окремих напрямів діяльності сімейного психолога	2		9
3	Етичні аспекти діагностичної роботи в практиці сімейного психолога			9
4	Питання етики щодо консультативної та корекційної практики			9
5	Етика психотерапевтичної діяльності			9
6	Моральні питання роботи сімейного психолога в особливих ситуаціях		2	9
7	Етика психологічних досліджень	2		9
8	Етичні труднощі та помилки сімейних психологів, шляхи вирішення проблемних ситуацій		2	8
9	Публічність та етика діяльності сімейного психолога		2	8
Всього за курсом		6	6	78

3.1. Плани лекційних занять

Тема 1

«Етика у професійній діяльності сімейного психолога: сутність, історія, принципи»

1. Предмет і об'єкт професійної етики сімейного психолога
2. Поняття про «кодекс честі», «мораль», «обов'язок». Перші етичні кодекси психолога
3. Етичний кодекс психолога в Україні та міжнародний досвід
4. Принципи професійної етики сімейного психолога
5. Професійні ризики діяльності сімейного психолога

Тема 2

«Етичні проблеми окремих напрямів діяльності сімейного психолога»

1. Етика психологічного консультування і моральні колізії сімейної психології
2. Етичні особливості психодіагностичної та психокорекційної роботи з дітьми та підлітками
3. Етичні проблеми психотерапевтичної допомоги
4. Етичні питання клінічної психології та психіатрії
5. Етика спілкування з родичами клієнтів
6. Питання етики при викладанні засад сімейної психології в різних аудиторіях

Тема 3

«Етика психологічних досліджень»

1. Зв'язок етики і права в психологічній дослідницькій діяльності
2. Етичні ризики у психологічних експериментах
3. Етичні правила організації, проведення та оформлення психологічних досліджень
4. Професійна компетентність та конфіденційність дослідження
5. Об'єктивність дослідження та надійність його результатів

3.2. Плани практичних занять

Тема 1

«Моральні питання роботи сімейного психолога в особливих ситуаціях»

Теоретичний блок

1. Робота з людьми в екстремальних ситуаціях і станах: моральні ризики та проблеми
2. Етичні аспекти роботи з важкохворими та вмираючими і членами їхніх сімей
3. Питання етики в роботі з людьми похилого віку
4. Порушення етики при емоційному обнадіюванні на успіх (терапії, лікування, вирішення складної життєвої ситуації)

Практичний блок

1. Розробити памятку з етики діяльності для роботи сімейного психолога з тяжкохворими або невиліковно хворими та членами їхніх сімей.
2. Підготувати доповідь «Професійні деструкції у розвитку сімейного психолога та їхня профілактика».

Тема 2

«Етичні труднощі та помилки сімейних психологів, шляхи вирішення проблемних ситуацій»

Теоретичний блок

1. Відсутність результату в практиці роботи сімейного психолога
2. Гіперопіка клієнтів та надцінність консультанта
3. Самоствердження психологів у практиці надання психологічних послуг
4. Маніпулювання та його наслідки
5. Подвійні стосунки з клієнтом як порушення етичних засад діяльності сімейного психолога
6. Шляхи вирішення проблемних ситуацій з дотриманням етичних засад діяльності

Практичний блок

1. Окреслити ознаки маніпулятивного впливу сімейного психолога на клієнта (розбір кейсу)
2. Розробити алгоритм вирішення проблемних ситуацій з урахуванням Етичного кодексу психолога.

Тема 3

«Публічність та етика діяльності сімейного психолога»

Теоретичний блок

1. Імідж та етикет сімейного психолога
2. Особливості ділової культури у роботі сімейного психолога
3. Етичні засади ведення сімейним психологом особистих та професійних сторінок у сучасних соціальних мережах
4. Етика висвітлення сімейним психологом соціально-чутливих тем представникам ЗМІ
5. Етичні засади публічних заяв, промов, прямих ефірів, вебінарів

Практичний блок

1. Розробити 10 правил етичної поведінки сімейного психолога у соціальних мережах.
2. Проаналізувати публічний виступ сімейного психолога на телебаченні або публікацію інтерв'ю з його участю на предмет дотримання норм етики професійної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота з дисципліни виконується студентами у вільні від аудиторних занять години. Вона включає опрацювання спеціальної літератури, підготовку до практичних занять, додаткові завдання.

Рекомендовані завдання з курсу для самостійної роботи студентів:

Завдання 1. Розробити опорні схеми або таблиці до наступних тем:

1. Завдання професійної етики сімейного психолога
2. Етичний кодекс психолога в Україні та за кордоном
3. Принципи професійної етики психолога
4. Етичні труднощі у консультативній, діагностичній, психокорекційній, психотерапевтичній, профілактичній діяльності сімейного психолога
5. Етичні засади психологічних досліджень
6. Професійні ризики у психологічній діяльності
7. Етичні питання іміджу сімейного психолога

Завдання 2. Підготувати словник термінів з курсу «Професійна етика сімейного психолога».

Завдання 3. Навести 3 приклади неетичної поведінки сімейного психолога, аргументувати свою точку зору, визначити оптимальні шляхи вирішення означених ситуацій.

Завдання для контрольної роботи

Контрольна робота з дисципліни «Професійна етика сімейного психолога» - це вивчення етичних засад професійної діяльності сімейного психолога з урахуванням специфіки проблематики магістерського дослідження (кваліфікаційної роботи). Завдання: за результатами опрацювання науково-практичних матеріалів підготувати тези доповіді.

Вимоги до оформлення матеріалів:

1. Тези подаються українською або англійською мовами.
2. Текстовий редактор: Microsoft Word. Усі поля – 2 см., формат аркуша паперу – А4, орієнтація – книжкова, інтервал між рядками – 1.5.
3. Обсяг тез – 3-5 сторінок.
4. *Шапка тез* (початок роботи): прізвище та ініціали автора (вирівнювання по правому краю), електронна пошта; через рядок – назва тез (по центру, всі літери великі).

5. *Анотація*: набирається з абзаційного відступу 1,25 см, містить узагальнюючу інформацію про зміст тез (не більше 5 рядків, орієнтовно 3 речення).
6. *Ключові слова*: 5-7 термінів, які використовуються у тексті тез (набираються з абзаційного відступу 1,25 см, курсив).
7. *Основний текст*: розміщується через один рядок після ключових слів і містить: постановку проблеми (актуальність теми), виклад основних матеріалів з дослідження даної проблеми, висновки.
8. *Список використаних джерел*: має містити не більше 5-7 джерел, які були використані автором при підготовці матеріалів, бажано, щоб це були публікації останніх 5 років, 1 з яких – іноземна.

Орієнтовна тематика контрольних робіт

1. Етичні аспекти роботи сімейного психолога з проблемою психологічної залежності
2. Особливості роботи практичного психолога з сімейною парою: етичні засади
3. Етика діяльності психолога з дітьми, залученими до творчих видів діяльності
4. Профілактика насильницької поведінки серед підлітків: етичні особливості діяльності психолога
5. Етичні питання психологічного супроводу матерів, що виховують дітей з інвалідністю
6. Етичні засади діяльності психолога з членами зведених сімей
7. Етика психологічного супроводу сімей, що мають сиблінгів з великою різницею у віці
8. Психологічний супровід мам, які відчують брак особистісних ресурсів: етичний аналіз проблеми
9. Етичні дилеми у роботі психолога з психосоматичними сім'ями
10. Батьківське вигорання в сім'ях: етичні принципи надання психологічної допомоги
11. Проблема етики у роботі психолога з конфліктними сім'ями
12. Етичні аспекти аналізу психологом проблеми наслідування жіночих ролей в сімейних системах
13. Етика сімейного консультування подружжя, яке має діадні потреби
14. Етичні принципи роботи психолога з проявами девіацій у підлітків
15. Етичні засади встановлення контакту психолога з клієнтами підліткового віку
16. Етика психологічного супроводу сімей, які виховують дітей з особливостями розвитку
17. Етичні питання роботи сімейного психолога з подружжям, яке характеризується токсичністю взаємостосунків

18. Психологічні особливості аналізу дитячо-батьківських взаєностосунків: етичні питання
19. Етичні засади роботи сімейного психолога з особистими кордонами жінки
20. Етика діяльності психолога з вагітними жінками
21. Загальні питання етики в діяльності сімейного психолога
22. Етичні засади роботи сімейного психолога з питаннями емоційного вигорання

Тематика тез – орієнтовна. Дозволяється підготовка тез доповіді на іншу тему, дотичну до магістерського дослідження, в межах проблематики навчальної дисципліни.

4. Забезпечення освітнього процесу

Для більш якісного викладання лекційного матеріалу та зручного проведення практичних занять аудиторії мають бути забезпечені:

- проєкційним мультимедійним обладнанням (проєктор, екран, ноутбук/комп'ютер); OS: Windows,
- доступом до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge; Android, iOS;
- програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet;
- системою електронного навчання Moodle 3.9;
- тренінгова аудиторія (дошка, фліпчарт, комплект канцелярського приладдя для творчості: маркери, олівці, кольорові стікери, ватман, блокнот для фліпчарту тощо).

5. Підсумковий контроль: іспит

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться відповідно до освітнього плану у вигляді іспиту, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу. Форма проведення: усна.

Перелік питань до іспиту

1. Основні завдання професійної етики сімейного психолога як навчальної дисципліни
2. Поняття «мораль», «кодекс честі», «обовязок» та їх дотичність до професійної етики сімейного психолога
3. Етичний кодекс психолога в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз
4. Розробка Етичного кодексу психолога (Товариство психологів та Національна психологічна асоціація)

5. Етичний кодекс консультанта з хімічних залежностей
6. Питання добровільного отримання психологічної допомоги
7. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: відповідальність
8. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: компетентність
9. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: захист інтересів клієнта
10. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: конфіденційність
11. Рівні конфіденційності в роботі сімейного психолога
12. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: етичні правила психологічних досліджень
13. Етичні ризики у психологічних експериментах
14. Етичні правила організації, проведення та оформлення психологічних досліджень
15. Професійна компетентність та конфіденційність дослідження
16. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: кваліфікована пропаганда психології
17. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: професійна кооперація
18. Етичні принципи надання психологічної допомоги сім'ям та її членам
19. Етика наукового дослідження в сімейній психології
20. Етика консультативної практики сімейного психолога
21. Етичні питання психодіагностики сімейних підсистем
22. Етичні питання викладання психології в різних аудиторіях
23. Етика спілкування сімейного психолога в роботі з подружжям
24. Етичні особливості роботи психолога з дітьми та підлітками
25. Етичні аспекти взаємодії психолога з родичами клієнтів
26. Етичні засади роботи психолога в екстремальних ситуаціях і станах
27. Робота з людьми в екстремальних ситуаціях і станах: моральні ризики та проблеми
28. Етичні аспекти роботи з важкохворими та вмираючими і членами їхніх сімей
29. Етичні засади взаємодії сімейного психолога з залежними та співзалежними членами сім'ї
30. Питання етики в роботі з людьми похилого віку
31. Порухення етики при емоційному обнадіюванні на успіх (терапії, лікування, вирішення складної життєвої ситуації)
32. Благополуччя клієнта і професійна кооперація
33. Інформована (обізнана) згода клієнта та її значення у роботі сімейного психолога
34. Професійна деформація в роботі сімейного психолога
35. Проблема професійної деструкції у розвитку сімейного психолога

36. Професійне вигорання в роботі сімейного психолога
37. «Кризи розчарування» і основні етапи розвитку психолога-професіонала
38. Етичні труднощі та проблеми психолога-початківця
39. Дилема компромісу традиційного та інноваційного в практиці сімейного психолога
40. Дилема кордонів у роботі з клієнтом
41. Дилема відданості монотеоретичності підходу в діяльності сімейного психолога
42. Дилема ролей у напрямках власної діяльності сімейного психолога
43. Дилема відповідальності за благополуччя клієнта
44. Дилема безвихіддя у практичній роботі сімейного психолога
45. Ціннісна модель вирішення етичних дилем
46. Моральні проблеми роботи сімейного психолога в особливих ситуаціях
47. Основні заходи та методи убезпечення від травматизації та вигорання психологів, психотерапевтів
48. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність
49. Гіперопіка клієнта та надцінність консультанта
50. Самоствердження сімейного психолога у практичній діяльності
51. Маніпулювання в практиці сімейного психолога
52. Перенос і контрперенос: особливості феномену та вплив на практичну діяльність
53. Моральні виміри людського спілкування (толерантність, повага, співчуття, милосердя, любов) та їх значення у професійній діяльності сімейного психолога
54. Культура спілкування та етикет у роботі сімейного психолога
55. Бар'єри і труднощі спілкування у роботі сімейного психолога та їх подолання
56. Основи етикету і ділової культури у роботі сімейного психолога
57. Морально-етичні проблеми міжособистісного спілкування у взаємодії типу «психолог-клієнт»
58. Етика висвітлення сімейним психологом соціально-чутливих тем представникам ЗМІ
59. Етичні засади активності сімейного психолога у соціальних мережах
60. Етичні аспекти іміджевої діяльності психолога
61. Етичні засади публічних заяв, промов, прямих ефірів, вебінарів
62. Професійний імідж сімейного психолога та зміцнення авторитету психології в суспільстві
63. Детермінанти іміджу сімейного психолога

64. Етика професійної діяльності: актуальні питання, що потребують вирішення

65. Профілактика неетичної поведінки психолога в установах і організаціях

Типовий екзаменаційний білет

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

Спеціальність **053 Психологія**

Триместр: **2**

Навчальна дисципліна **«Професійна етика сімейного психолога»**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Поняття «мораль», «кодекс честі», «обов'язок» та їх дотичність до професійної етики сімейного психолога
2. Інформована (обізнана) згода клієнта та її значення у роботі сімейного психолога
3. Дилеми відповідальності за благополуччя клієнта

Затверджено на засіданні

Протокол № 4 від «20» грудня 2021 року

**В.о. завідувача кафедрою
прикладної психології**

Л. А.

_____

(підпис)

Опанасенко

Екзаменатор

Л.А.

_____

(підпис)

Опанасенко

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає екзамен. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного контролю знань. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру, становить 60 балів. На екзамені максимальна кількість – 40. Екзаменаційний білет складається з 3 питань.

За відповідь на 2 перші питання під час іспиту студент може отримати максимально 10 балів:

<i>Кількість балів</i>	<i>Вимоги щодо засвоєння навчального матеріалу</i>
<i>Макс. 10 балів</i>	
1 бал	Студент відтворює тільки деякі елементи вивченого матеріалу

2 бал	Студент фрагментарно відтворює незначну частину матеріалу, здатний до елементарного викладу питання
3 бал	Студент відтворює менше половини навчального матеріалу
4 бал	Студент знає приблизно половину навчального матеріалу
5 бал	Студент розуміє основний навчальний матеріал, з неточностями надає визначення основних понять
6 бал	Студент окреслює основні теоретичні положення, проте відчуються труднощі в їх узагальненні та формулюванні висновків
7 бал	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, вміє наводити власні приклади на підтвердження думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях
8 бал	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує їх в нестандартних ситуаціях, критично оцінює явища, факти, ідеї
9 бал	Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх, глибоко і змістовно аналізує, виявляє особистісну позицію щодо засвоєного матеріалу
10 бал	Студент має системні знання, володіє термінологією, готовий до застосування знань на практиці

За відповідь на 3 питання під час іспиту студент може отримати максимум 20 балів.

<i>Кількість балів</i>	<i>Вимоги щодо засвоєння навчального матеріалу</i>
<i>Макс. 20 балів</i>	
1-2 бали	Студент відтворює тільки деякі елементи вивченого матеріалу
3-4 бали	Студент фрагментарно відтворює незначну частину матеріалу, здатний до елементарного викладу питання
5-6 балів	Студент відтворює менше половини навчального матеріалу
7-8 балів	Студент знає приблизно половину навчального матеріалу
9-10 балів	Студент розуміє основний навчальний матеріал, з неточностями надає визначення основних понять
11-12 балів	Студент окреслює основні теоретичні положення, проте відчуються труднощі в їх узагальненні та формулюванні висновків
13-14 балів	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, вміє наводити власні приклади на підтвердження думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях
15-16 балів	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує їх в нестандартних ситуаціях, критично оцінює явища, факти, ідеї
17-18 балів	Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх, глибоко і змістовно аналізує, виявляє особистісну позицію щодо засвоєного матеріалу
19-20 балів	Студент має системні знання, володіє термінологією, готовий до застосування знань на практиці

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на практичних заняттях /	5 балів*3 заняття=

	максимально: 15 балів	15 балів
2	Робота з практичними кейсами з дисципліни під час лекційних занять	5 балів *3 кейси= 15 балів
3	Виконання контрольної роботи	30 балів
4	Іспит	40 балів
	Всього	100 балів

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень студентів є знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до професійних завдань.

Поточний контроль знань студентів включає оцінку за роботу на практичних заняттях та самостійну роботу.

Поточний контроль знань студентів здійснюється через проведення письмових контрольних робіт завантажених в Moodle.
<http://moodle3.chmnu.edu.ua/>

Критерії поточної оцінки знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання	Критерії оцінки
1	Володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні
2	Може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою викладача, може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки
3	Здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень
4	Вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність
5	Вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці

Критерії оцінки контрольної роботи

Усний виступ та виконання письмового завдання	Критерії оцінки
28-30 балів	При виконанні завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені робочою програмою, проявляє творчий підхід до виконання завдання. Автор демонструє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення.

23-27 балів	При виконанні завдання студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені робочою програмою. Робота змістовна, аргументована, має логічний і послідовний характер, однак у тексті наявні певні неточності.
16-22 балів	Завдання виконано в цілому правильно, але мають місце окремі неточності. Аналіз наукових джерел потребує незначного доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
8-15 балів	Студент припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу, проявляється фрагментарність у висвітленні основних положень роботи, роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу.
1-7 балів	При виконанні завдання студент припускається значних помилок / завдання викликає великі труднощі у студента.

Методи навчання та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

ПРН	Методи навчання	Матеріально-технічне забезпечення
ПРН1	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Zoom; система електронного навчання Moodle 3.9
ПРН2	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН3	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН4	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН5	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН6	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН7	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН8	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН9	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	
ПРН12	Пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-рецептивний, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, навчальний тренінг	

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Антоненко Т.Л. Психологічні засади становлення ціннісно-смиислової сфери особистості майбутнього фахівця: дис. д-ра психол. наук. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К., 2018. 579 с.
2. Етичний кодекс психолога, розроблений робочою групою НПА зі створення етичного кодексу та комітету. Режим доступу: https://www.npa-ua.org/files/ugd/86d9b8_91576161f5464bc2a8b1fa49dc327fd4.pdf
3. Етичний кодекс психолога. *Психолог*. 2004. № 43 (139). С.1-4 (вкладка).
4. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник. К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
5. Католик Г.В. Психологія формування професійної концепції практичного психолога: дис. д-ра психол. наук. К., 2017. 353 с.
6. Тофтул М. Г. Етика: підручник : затв. МОН України як підручник для студ. ВНЗ. 2-ге вид, випр., допов. К. : Академія, 2011. 437 с.

Допоміжна література

1. Аболіна Т. Г., Єфименко В. В., Лінчук О. М. Етика : навч. посіб. К. : Либідь, 1992. 328 с.
2. Вознюк Н. М. Етика: навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2008. 212 с.
3. Воробьева Л. И. Психотерапия и этика. *Консультативная психология и психотерапия*. 2009. №1. С.80-98.
4. Горбунова В. В. Етичні дилеми у практиці психологічної допомоги. *Практична психологія та соціальна робота*. № 8. 2008. С. 3-5.
5. Горбунова В. В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень. *Практична психологія соціальна робота*. № 3. 2005. С. 18-23.
6. Горбунова В. В. Контракт у практичній психології. *Практична психологія соціальна робота*. № 2. 2005. С. 1-5.
7. Гура Т. В. Сприйняття правової відповідальності психолога крізь компонент життєстійкості у вимірі професійно-особистісної самовизначеності. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. "Духовно-моральнісні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації", 12 - 13 листопада 2020 р.* Харків : НТУ "ХП", 2020. Вип. 51 (55). С. 16-21.
8. Етика : навч. посіб. За ред. В. О.Лозового. К. : Юрінком Інтер, 2004. 224 с.
9. Іванова О. В., Корсун С. І., Москалюк Л. М. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 184 с.
10. Климчук В. О. Ціннісні засади побудови системи психологічної етики. *Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / За ред. академіка С. Д. Максименка*. К.: Главник, 2005. Вип. 26, в 4-х томах. Том 2. С. 278-281.
11. Колгунович Т. А. Етичний кодекс психолога : навч. посібн. Чернівці : Рута, 2007. 232 с.

12. Липка А. Психологічні поради та рекомендації щодо активізації професійної відповідальності психологів. 2019 №2. С. 139-146.
13. Протанская Е. С. Профессиональная этика психолога: Учеб. пособие. СПб: Издво С-Петербур. ун-та, 2008. 176 с.
14. Юрій М. Ф. Етика : підручник. 2-ге вид., стер. К. : Дакор, 2008. 319 с.
15. Яблонська Т. М., Булатевич Н. М. Етичні виміри діяльності психолога в практиці психологічного консультування. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*. 2018. №5 (15). С. 237-251.
16. Approaching ethical dilemmas. *Monitor on Psychology*. 2004. Vol. 35. No. 9. – P. 62.
17. Douglas S. Clinical Dilemmas in Psychotherapy: A Transtheoretical Approach to Psychotherapy Integration. New York: Hardcover. 280 p.
18. Ethical Ambiguities in the Practice of Child Clinical Psychology. *Professional Psychology: Research and Practice*. 2002. Vol. 33. No. 1. P. 24–29.
19. Gottlieb M. Avoiding Exploitive Dual Relationships: Decision-Making Model. *Psychotherapy*. 1993. Vol. 30. No. 1. P. 41-48.
20. National study of the ethical dilemmas encountered by APA members. www.kspope.com/ethics/ethics2
21. Pope K., Vetter V. Ethical Dilemmas Encountered by Members of the American Psychological Association: A National Survey. *American Psychologist*. 1992. Vol. 47. No. 3. P. 397-411.
22. Smith D. 10 ways practitioners can avoid frequent ethical pitfalls. *Monitor on Psychology*. 2003. Vol. 34. No. 1. P. 50.
23. Swahcon C.D. Ethics the counselor. *Being a counselor* / Eds. J.A. Brown & R.H. Pate Jr. Pacific Grove CA: Brooks/Cole, 1983. P. 47-65.

Інформаційні ресурси

<https://www.npa-ua.org/ethics>

<http://books.google.com>

<http://pidruchniki.ws>

<http://studentam.net.ua/>

<https://scibook.net/>

<https://psihologia.info>

<https://psyfactor.org>